

קיום משותף של טבע, חקלאות ואדם

במרחב השותפות קיימים שטחים טבעיים (שמורות טבע, יערות נטועים, שטחים פתוחים) לצד שטחים חקלאיים ויישובים, המתקיימים זה לצד זה. אף שכל אחד משימושי קרקע אלו מתנהל באופן עצמאי, הם משפיעים זה על זה. אנו מאמינים שייחודו וצביונו של האזור קשורים באפשרות לקיים חקלאות, טבע והתיישבות משגשגים, כך שאפשר לנהל ולקיים את הכול, תוך הבנה והתחשבות הדדית ובלי שאחד יבוא על חשבון האחר. האתגר שלנו: למצוא את הדרכים לאפשר קיום משותף שכזה במרחב הזה, מתוך אמון, כבוד הדדי ודיאלוג רציף.

עיקרי לימוד מצב קיים⁶

מערכות יחסים, אמון וכבוד הדדי

זהו הנושא שהוגדר כחשוב ביותר על ידי פורום בעלי העניין. כיום, קיימת חשדנות וחוסר אמון בין חקלאים, תושבים שאינם חקלאים ונציגי ארגוני סביבה בנושאים שונים. חסרה במה למפגש ולדיאלוג, היכרות ושיתוף במידע. עם זאת, לכולם חשוב מאוד להמשיך לקיים את החקלאות, לשמור על ערכי טבע ונוף ועל איכות החיים באזור.

ריסוסים

ניכרת ירידה בכמות הריסוסים באזור ומעבר הדרגתי להדברה משולבת. החקלאים מרססים על פי רוב לפי המלצות משרד החקלאות המציעות את חומר הריסוס המתאים והסביבתי ביותר. מרבית הריסוסים באזור השותפות הם ברמת סיכון נמוכה יחסית (3-4). עם זאת קיים חשש של התושבים מריסוסים, הנובע גם מחוסר במידע ומחוסר תיאום בין חקלאים לתושבים.

נזקי בעלי חיים לחקלאות

נזקי בעלי החיים לחקלאות הם גדולים, אך לא קיים מיפוי מרחבי וכמותי של התופעה. בחוף הכרמל עובד פקח הממפה את התופעה ונותן מענה נקודתי בעת הצורך. במועצות האחרות החברות בשותפות לא קיים גורם המספק מענה לבעיה זו.

פסולת חקלאית

עיקר הפסולת החקלאית היא אריזות חומרי הדברה, פלסטיקים, רשתות וניילונים, פחת פרי, פגרי בעלי חיים וגזם. חסרים מתקנים נוחים ונגישים בהם יכולים חקלאים לזרוק את מיכלי ההדברה והריסוס. משרד החקלאות ממעט לאשר שריפה של גזם ופסולת אורגנית מטעמים סביבתיים. מרסקת גזם היא הפתרון הסביבתי ביותר לפסולת אורגנית, אך השימוש בה יקר והעלויות הגבוהות הן על חשבון החקלאי.

פסולת בשטחים פתוחים

בשטחים הפתוחים יש פסולת רבה: פסולת בניין, פסולת מפיקניקים ועוד. זוהי בעיה ארצית ויש קושי לאכוף אותה. כמו כן, חסר מיפוי מסודר של מוקדי הפסולת. בנוסף, קבלנים, שיפוצניקים ותושבים מהאזור לא מכירים את כלל הפתרונות הקיימים באזור לפינוי פסולת בניין.

שטחים פתוחים

כלל השטחים הפתוחים באזור השותפות לקיימות אזורית ממופים. קיים צורך מצד תושבים לטפח שטחים פתוחים ממוקדים הנמצאים סמוך לשטחי המגורים מתוך שיתוף פעולה אזורי בין הקהילה הצמודה, הרשות המקומית וגורמים מקצועיים כגון רשות הטבע והגנים, קרן קיימת לישראל, רשות ניקוז.

מרעה

שטחי המרעה באזור השותפות לקיימות אזורית ממופים. כמו כן קיים שיתוף פעולה טוב בין רועים, רשות הטבע והגנים, קרן קיימת לישראל, רשות המרעה ועוד. בנקודות נבחרות (במפגש עם שבילים ראשיים) קיימים מעברים מוסדרים לשטחי המרעה המיועדים להולכי רגל ולרוכבי אופניים.

פלטפורמות שיווק ישיר

כיום אין באזור פלטפורמות לשיווק ישיר אלא רק מכירה בחצרות החקלאים. מרבית התוצרת החקלאית נמכרת לרשתות ולסיטונאים ורק מיעוטה נמכר ישירות לצרכן. מרבית המשקים אינם בנויים למכירה ישירה, אלא למכירה בכמויות גדולות לרשתות. המכירה הישירה נתפסת כמחזקת קהילתיות, כתורמת למערכות היחסים בין חקלאים לתושבים וכמקדמת כלכלה מקומית מקיימת.

⁷ לקריאה נוספת ראה דוח מצב קיים באתר האינטרנט של השותפות: www.hashutfut.org

מטרות וכיווני פעולה

מטרות

1 לשפר באופן מתמיד את החקלאות כך שתהיה ידידותית יותר לאדם ולסביבה.

- לעודד חדשנות, מו"פ וגידול מבוסס מידע בחקלאות.
- לצמצם ככל האפשר הדברה ודישון ולקדם אימוץ של חלופות מקיימות יותר (הדברה משולבת ודישון אורגני).
- לשפר את הנגישות למידע על הדברה ודישון כדי להפחית חיכוך ולאפשר מענה על צרכים הדדיים.

2 לעודד טיפול אזורי, מלא וכוללני בפסולת חקלאית, שיהיה גם ידידותי לסביבה וגם חדשני.

- למחזר באופן מלא פסולת חקלאית אורגנית ולצמצם ככל האפשר הטמנה של פסולת לא אורגנית.
- לחזק את שיתוף הפעולה בין החקלאים לבין הרשויות המקומיות בנושא פסולת חקלאית.
- לטפל באופן מלא בכל הגזם באזור כדי שלא יישרף ולהשתמש בו לחיפוי הקרקע.

בנושא זה נעשתה הפרדה בין המטרות לכיווני הפעולה מאחר שכיווני הפעולה הולמים מספר רב של מטרות

3 לשפר את מערכת היחסים בין החקלאים, התושבים ופעילי הסביבה באזור.

- לעודד אמון וכבוד הדדיים, הכרה בקיומו של האחר ובערכו הייחודי לאזור.
- להקים פורום שיאפשר לקיים רב-שיח בין השותפים ושיעודד דיאלוג רציף המבוסס על מידע נגיש.
- לרתום את מערכת החינוך כשותפה לחזון שלפיו המרחב הוא מופת לקיום משותף של טבע, חקלאות ואדם.

2 להגביר את המודעות לחשיבותה של החקלאות ולהיותה נכס מרכזי באזור.

7 לנהל באופן אפקטיבי את השטחים הפתוחים ואת השטחים החקלאיים.

- לנהל באופן אפקטיבי את השטחים הפתוחים תוך מניעת פגיעה באיכות השטחים והיקפם ובערכי טבע, נוף ומורשת.
- לעודד ולחזק את החקלאות באזור כחלק ממערך השטחים הפתוחים.
- לאפשר מעבר אדם ולמנוע פגיעה בשטחי מרעה.
- להפחית את הניצול של מי תהום ומי מעיינות.
- להגביר את המודעות לחשיבותם ולתרומתם הייחודית של השטחים החקלאיים ושל השטחים הפתוחים באזור.

8 למתג את התוצרת החקלאית של אזור השותפות כתוצר איכותי, בריא ומקיים.

- לעודד את מכירת התוצרת החקלאית לתושבי האזור, באופן ישיר וללא פערי תיווך.
- להגביר את שיתוף הפעולה בין חקלאי האזור בשיווק תוצרתם.

5 להקטין את הנזקים לחקלאות מצד בעלי החיים, תוך שמירה על ערכי הטבע ומתן מענה מיטבי לחקלאים.

- למזער את הנזקים לחקלאות מצד בעלי חיים, ולווסת אוכלוסיות מתפרצות בלי לייצר עלויות עודפות לחקלאי ובלי לפגוע בבעלי החיים.
- לייצר פלטפורמות שיאפשרו שיח בין רט"ג, הוועדות החקלאיות ומשרד החקלאות.

6 להגדיר כללי התנהגות ברורים וישימים לכניסה לשטחים חקלאיים ולמעבר בהם.

- למנוע לחלוטין את גניבות הפרי, את הפגיעה בציוד ואת השארת הפסולת בשטחים החקלאיים.
- לייצר ערך מוסף מכניסה לשטחים החקלאיים עבור החקלאים והמבקרים.
- להסדיר ברמה האזורית את כניסת התושבים והמבקרים לשטחים מעובדים, בלי לפגוע בזכויות החקלאים וברכושם.

פסולת חקלאית

- מציאת פתרונות למיכלי הדברה וריסוס.
- עבודה עם משרד החקלאות והמועצות ומציאת פתרון להפחתת העלויות של ריסוק גזם ושינוטע.

נזקי בעלי חיים לחקלאות

- קידום פיילוט במתכונת דומה לפיילוט שפועל במועצה אזורית חוף הכרמל, הפעלת פקח ייעודי של רט"ג.

פסולת בשטחים פתוחים

- ריכוז מאמץ של ראשי הרשויות ושיתוף פעולה ביניהם לצורך בנייה למשרדי הממשלה הרלוונטיים ולצורך השגת תקציב שיאפשר את צמצום התופעה.
- קידום הנושא כחלק מסדר היום של המועצות והשותפות לקיימות אזורית ושילוב כלים לצורך התמודדות עם הבעיה (אכיפה, מיפוי, הסברה).
- הסברה ויידוע על החלופות הקיימות בנושא פסולת.
- חינוך והסברה לציבור הרחב, לילדים ולנוער.
- לאתר מוקדי פסולת הנוצרת על ידי תושבי האזור.

מרעה

- לשפר את ניהול ממשק רעייה - אדם (סוגיית רוכבי אופניים ושהות אדם בשטחי מרעה).
- לשפר את ניהול ממשק רעייה - טבע (ריכוזי בקר, השפעת רעייה על הצומח והחי).

כיווני פסולה

ריסוסים

- **מידע.** הנגשת מידע לגבי סוגיית הריסוס באתר השותפות באופן המפחית חששות התושבים ויוצר מידע מתאים, רלוונטי ומהימן (לדוגמא: מידע לגבי תקנות משרד החקלאות וסוגי החומרים המותרים לשימוש, תקן global gap, שחקלאים עובדים לפיו, המעבר להדברה משולבת ועוד).
- **ממשק שכנים.** יצירת ממשק אפקטיבי של עדכון ומידע בין חקלאים ותושבים באזור המגע. מבוסס על עיקרון השכנות הטובה.
- **פורומים לשיח.** יצירת מנגנון/פורום אזורי המאפשר שיח ודיאלוג ישיר בין חקלאים, תושבים, פעילי סביבה וגורמים רלוונטיים נוספים ומהווה במה לליבון בעיות וניהול מחלוקות.
- **קידום חוקי עזר עירוניים** היכולים לסייע באכיפה וטיפול בחקלאים בעייתיים, כללי עזר לוועדות החקלאיות.
- **קידום מיזמים ארוכי טווח** לשיפור נושא הריסוסים. לדוגמא: אימוץ רחב היקף של גישת ההדברה המשולבת באזור השותפות.
- **קידום מיזמים לתמיכה קהילתית** בחקלאים המאמצים גישות של חקלאות ידידותית לסביבה ולאדם.

פלטפורמות שיווק

- יצירת התשתית (הפיזית והאינטרנטית) המסייעת לחקלאי לשווק באופן ישיר.
- הדגשת המכירה הישירה כמעשה חברתי קהילתי היוצר אמון והיכרות. מקום בו נוצר מפגש רציף על העניין עצמו - יצור וקניית מזון מקומי.
- עידוד חקלאות מקומית זעירה המתאימה ביותר לשיווק ישיר ומעודדת כלכלה מקומית מקיימת.
- הגברת מודעות וסיוע לחקלאים המעוניינים למכור מכירה ישירה.

פעילות אדם בשטח חקלאי

- הסברה משמעותית, קמפיין אזורי, עיתונות.
- עבודה ממוקדת עם קבוצות יעד כגון רוכבי אופניים, הורים וילדים וכדומה.
- פעילות חינוכית וקהילתית משמעותית להסברה ולהגברת מודעות.
- הגברת האכיפה.
- פעולה של השותפות לגיוס תקציבי מדינה לטובת שיפור האכיפה והכנסת אמצעים אלקטרוניים.
- התווית נתיבי מעבר מוסדרים עם שילוט מסביר ומכוון.

שטחים פתוחים

- לטפח קהילתיות ולחזק מעורבות ציבור, קהילתיות, סולידאריות וערכים נוספים.
- לעודד קהילות מקומיות לייצר שיתופי פעולה (בין הקהילה, הרשות המקומית וגורמים רלוונטיים נוספים כגון: רט"ג, קק"ל, רשות ניקוז ואחרים) ולפעול לטובת הנגשה וטיפול של שטחים פתוחים והתאמתם לשימוש רצוי.
- לעודד רשויות מקומיות לקדם מיפוי, תכנון וטיפול של שטחים פתוחים בצמידות לאזורי מגורים תוך שיתופי פעולה עם הקהילות וגורמים אחרים.

מערכות יחסים, אמון וכבוד הדדי

- **מידע.** הנגשת מידע באמצעים שונים (הבונה מערכות של אמון) לגבי סוגיות הליבה של צוות קיום משותף של טבע, חקלאות ואדם.
- **מפגש.** קידום מפגשים בין הקבוצות השונות על בסיס קבוע ומתמשך.
- **פלטפורמות לדיאלוג.** יצירת פלטפורמות ופורומים המאפשרים שיח ודיאלוג מתמשך. העצמת הפורום הקיים כפורום שפונים אליו והיכול להוות במה לשיח ולפתרון קונפליקטים בסיוע מקצועי.
- העצמת בתי הספר החקלאיים במרחב. כנכס ייחודי לאזור וכמקום מחבר.